

РОЛЬ СВІТОВОЇ ТРІАДИ В ДИСПРОПОРЦІЙНОМУ РОЗВИТКУ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

У даній статті проводиться аналіз впливу держав світової тріади на процеси глобалізації; вивчаються причини порушення збалансованості пропорції «інвестиційний фонд – фонд нагромадження – фонд споживання»; робиться прогноз розвитку євроатлантичного (американського), європейського та азійського глобалізму; надаються пропозиції з формування економічних та адміністративних механізмів, спрямованих на подолання диспропорційного розвитку економіки України в умовах зростаючого впливу світової тріади на процеси економічної глобалізації.

В даній статті проводиться аналіз впливу держав світової тріади на процеси глобалізації; вивчаються причини порушення збалансованості пропорції «інвестиційний фонд – фонд накоплення – фонд споживання»; робиться прогноз розвитку євроатлантичного (американського), європейського та азійського глобалізму; надаються пропозиції з формування економічних та адміністративних механізмів, спрямованих на подолання диспропорційного розвитку економіки України в умовах зростаючого впливу світової тріади на процеси економічної глобалізації.

This article analyses the influence of different States of the world triad on globalization processes; studies the causes of violation of the balance the proportions of the investment Fund of Fund accumulation Fund consumption»; done forecasting the development of the Euro-Atlantic (American, European and Asian globalism; gives proposals on the formation of economic and administrative mechanisms aimed at overcoming the disproportionate development of the economy of Ukraine in the conditions of the growing impact of global triad processes of economic globalization.

Ключові слова: світове господарство, глобальна економічна система, світова тріада, диспропорційний розвиток.

Останні тридцять років світове господарство характеризується певними особливостями розвитку, а саме: посиленням соціально-економічної нерівномірності між країнами; накопиченням значних диспропорцій у фінансовій сфері; виникненням суттєвих відмінностей у галузевій структурі економічних систем різних країн світу.

Протягом усього ХХ століття ядро світової економіки було репрезентовано країнами світової тріади (США – Японією – ЄС), які завдяки колосальному науково-технологічному та виробничому потенціалу стали основними продуцентами товарів і послуг і, здійснюючи багаторічну наступальну експансію у всіх сегментах світового ринку, контролюють майже 75% міжнародної торгівлі та близько 80% інвестиційних і фінансових потоків [12].

Саме ці держави мають на сьогодні реальний вплив на кількісно-якісні параметри глобальної економічної системи та визначають основні тренди світогосподарського розвитку, тимчасом як решта країн світу можуть лише «підлаштовуватись» під стратегії їх корпорацій, діяльність яких набула глобального характеру і зорієнтована на встановлення тотального контролю за найприбутковішими сферами міжнародного бізнесу, а також монополії на природні, виробничі, технологічні, інформаційні та фінансові ресурси приймаючих країн.

З-поміж наукових праць, які містять фундаментальну розробку питань, пов'язаних з нерівномірним характером розвитку світового господарства на різних історичних етапах його еволюції, слід назвати роботи таких зарубіжних

учених, як: С.Аміна, М.Баскакової, Д.Белла, Б.Бінчака, М.Бункіної, І.Валлерстайна, В.Вільданова, Д.Гелда, Г.Геревффі, Х.Гьорга, Т.Дос-Сантоса, М.Драгільова, Н.Зотової, В.Іноземцева, Ф.Кардозо, Т.Колафі, К.Коуліна, В.Кудрова, Дж.Міда, Т.Міттона, Т.Морана Г.Мюрдаля, К.Омае, Я.Певзнера, Ф.Перру, Е.Плетньова, Є.Примакова, Д.Рікардо, Дж.Робінсон, У.Росту, Л.Склеєра, А.Сміта, Я.Тінбергена, А.Хіршмана, Й.Шумпетера та інших.

Цю проблематику активно досліджують і вітчизняні вчені-економісти, зокрема, Л.Антонюк, О.Білорус, В.Будкін, І.Бураковський, З.Варналій, В.Геєць, І.Гладій, Б.Губський, І.Каленюк, Т.Кальченко, Г.Климко, Ю.Козак, Д.Лук'яненко, З.Луцишин, Ю.Макогон, О.Мозговий, Т.Орєхова, Є.Панченко, Ю.Пахомов, О.Плотніков, А.Поручник, О.Рогач, В.Рокоча, Л.А.Румянцев, Є.Савельєв, В.Семиноженко, В.Сіденко, С.Сіденко, Н.Татаренко, А.Філіпенко, Т.Циганкова, В.Чужиков, О.Швиданенко, Л.Шинкарук, І.Школа та інші. Їх праці присвячені дослідженню новітніх процесів, що відбуваються у глобалізованій економіці, аналізу міжрегіональних та внутрішньорегіональних диспропорцій, асиметрій, дисбалансів соціально-економічного розвитку, транснаціоналізації економічних систем та процесів формування глобального конкурентного середовища, економічної дивергенції та конвергенції країн, глобальної фінансової інтеграції та процесів техноглобалізму тощо.

Проте множення аспектів цієї багатогранної наукової проблеми, яка пов'язана з диспропорційним розвитком світової економіки, залишається недостатньо розкритою та обґрунтованою. Це, в свою чергу, і визначило мету нашого дослідження, яка лежить в призмі визначення ролі світової тріади в диспропорційному розвитку глобальної економіки.

Таким чином, системне дослідження причин диспропорцій глобального соціально-економічного розвитку є дуже важливим як у теоретичному, так і у практичному плані для подальшого розвитку економіки України, що й обумовило вибір теми даної статті, її мету та завдання. Останніми є такі: аналіз впливу держав світової тріади на процеси глобалізації; вивчення причин порушення збалансованості пропорції «інвестиційний фонд – фонд нагромадження – фонд споживання»; прогнозування розвитку євроатлантичного (американського), європейського та азіатського глобалізму; надання пропозицій з формування економічних та адміністративних механізмів подолання диспропорційного розвитку економіки України в умовах зростаючого впливу світової тріади на процеси економічної глобалізації.

Проводячи аналіз диспропорційного розвитку світової економіки, хотілося б насамперед зупинитися на аналізі зростання впливу держав світової тріади на процеси глобалізації. Так, американська криза початку 2008 року, сенсаційний обвал японської корпоративної економічної машини з 1989 року, феноменальний підйом Китаю після 1978 року – усе це демонструє зростання ролі держав в умовах глобалізації.

Як вказується в аналітичному журналі «Кореспондент» за 2013 рік, Японія, нещодавно головний конкурент США в боротьбі за світове економічне домінування досить «щільно сіла на мілину». Незважаючи на відносно

благополучне життя простих японців, фінанси країни уже давно викликають неспокій в експертів, оскільки національний борг Японії на даний момент перевищує 236,6% ВВП (ВВП країни складає 4,6 трлн. дол. США, що складає 36,2 тис. дол. США ВВП на душу населення), що є світовим рекордом. Для порівняння: у порушника європейського фінансового спокою Греції цей показник дорівнює тільки 175%. Японський бюджетний дефіцит за останній рік складає приблизно 10% ВВП, що також перевищує показники будь-якої із країн Єврозони [4, с. 37-38].

Ще два десятиріччя назад Токіо вважався головним і потужним «азіатським тигром». Вважалось, що ця стрімко зростаюча економіка перевищить зростаючу економіку США. Проте японці не тільки розчарували очікування експертів, так і не досягнувши масштабів лідера США, але і уступили своє друге місце «новому економічному вундеркінду» – Китаю.

Її експорт рухнув, державний борг злетів, корпоративна культура застаріла, зросла бюрократія, а населення зістарилося. Про це говорять наступні факти, які ми розглянемо нижче.

Нещодавно для споживачів всього світу якісна електроніка могла бути тільки японська, але тепер ініціативу перехопили США, Південна Корея та Китай, а це в свою чергу, відбулося на прибутках японських корпорацій. За даними американського інформаційного агентства Bloomberg, компанії Sharp, Panasonic, Sony за останні п'ять років понесли збитків більше, ніж могли заробити за останні два десятиріччя (наприклад, Sharp ще у 2008 році показував чистий прибуток у розмірі 1 млрд. дол. США, а в 2012 році збиток цієї компанії складає 4,7 млрд. дол. США). Причини даних збитків – орієнтація на апаратуру, що використовує компакт-диски (blu-ray), дорогі технології у виготовленні телевізорів, в той час як південнокорейські виробники почали використовувати більш сучасні і недорогі технології. Як результат, у 2012 році торговельний дефіцит Японії досяг рекордних 78 млрд. дол. США, що в порівнянні з показниками попереднього року є збільшенням на 170% [4, с. 36-37].

Ще одну загрозу представляє старіння населення. За останні 20 років кількість японців, чий вік дорівнює або перевищує 65 років, майже подвоїлося, досягнувши 23%. Для порівняння: в США цей показник складає 13%, а в середньому по Європі – 16% (Німеччина – 21%, Італія – 21%, Греція – 19%, Швеція – 19%). У свою чергу, значне підвищення кількості людей похилого віку вимагає збільшення державних витрат на медицину та соціальне обслуговування (в Японії ця стаття витрат займає 29,2% держбюджету).

Японська корпоративна культура теж дала тріщину, оскільки молоді люди не витримують великого навантаження і високих вимог на роботі в крупних корпораціях, а тому уже майже 35% працездатних японців працюють на тимчасовій основі. Це приводить до того, що доходи японських домогосподарств упали більш ніж на 12% за останні 15 років. При цьому уряд Японії починає реформувати пенсійне забезпечення, державне управління (дебюрократизація), збільшення вкладів (приблизно 150 млрд. дол. США) в модернізацію підприємств та інфраструктуру і проведення монетарної політики.

У свою чергу, останній інструмент девальвації ієни може спровокувати валютні війни по всьому світу (центральні банки інших країн начнуть девальвувати власні валюти, щоб вирівняти виникаючі диспропорційні умови в торговельних операціях).

Слід розуміти, що кожна дія будь-якого уряду (в даному випадку японського) має як позитивний, так і негативний ефект. Так, зростаюча інфляція, хоч і сприятлива для експорту, проте негативно відображається на доходах простих японців.

Але ще раз наголошуємо, що в умовах глобалізованої економіки без кардинальних, непопулярних масштабних структурно-модернізуючих реформаторських дій не вдасться жодній країні, а особливо Україні, подолати диспропорції в розвитку економіки країни.

У свою чергу, висока схильність до інвестицій і низький рівень особистого споживання у країнах з ринками, що формуються, посилили їхній імунітет до кризових явищ у світовій економіці. Так, у Китаї інвестиції зросли з 30–35% ВВП у 90-х роках ХХ ст. до 45–50% у поточному десятилітті, а частка особистого споживання залишалася надзвичайно низькою [6].

При цьому диверсифіковані вкладення в технології і виробництво засобів виробництва зробили цю країну практично несприйнятливою до кризи: після зниження темпів зростання ВВП Китаю до 6,1% у середині 2009 р. вже через півроку вони знову зросли до 9%.

За даними науково-аналітичного журналу «Кореспондент» за 2013 рік, Китай встановив рекорд з обсягу торгового обороту, обійшовши незмінного лідера США, які утримували пальму першості з 1950-го року.

У 2012 році прибуток Китаю за торгівлю товарами склав 3,87 трлн. (а це як половина його ВВП), а США – 3,82 трлн. дол. Такого росту Піднебесна досягла за рахунок стрімкого збільшення внутрішнього споживання, а це, в свою чергу, міняє розстановку сил на світовій глобалізованій бізнес-арені. Наприклад, Німеччина, економічний лідер ЄС, сьогодні вважає Китай одним з основних пріоритетних торгових партнерів. До 2020-го року імпорту із ФРН у КНР перевищить, за даними аналітиків інвестбанку Goldman Sachs, поставки німецьких товарів у сусідню Францію.

Тепер фінансисти прагнуть передбачити, коли Китай поставить останню крапку в змаганні зі США, показавши максимальний в світі ВВП. За оцінками міжнародної аудиторської компанії PricewaterhouseCoopers, це відбудеться в найближчі чотири роки, і завадити можуть лишень форс-мажорні обставини масштабу третьої світової війни [4, с. 8].

За період з 1950-го по 2005 рік питома вага Китаю у світовому ВВП зросла від 3,3 до 20%. Передбачається, що у 2025 р. він уперше випередить Сполучені Штати за обсягом ВВП (ВВП Китаю складе 20 трлн. дол., а США – 14–15 трлн. дол.) і посяде друге місце за масштабами сукупного національного багатства. У 2006 р. Китай витратив на дослідження і наукові розробки 60 млрд. дол., а у 2025 р. інвестуватиме у цю сферу понад 100 млрд. дол. Сьогодні він вкладає в розвиток економіки феноменальні нагромадження – 45% ВВП.

Починаючи з 1978 року, до Китаю стали інвестувати багато країн. Саме у цьому році було інвестовано 500 млрд. дол. Завдяки цьому зростання промисловості досягло в середньому 18% в рік. Китай розглядає себе як потенційну наддержаву світу. До 2050 року він реально стане такою наддержавою. Його політика буде активною експансією.

За останні роки список економічних перемог Китаю зріс. Однією з них є те, що країна вже чотири роки є провідним експортером товарів і найбільшим у світі авториноком, а також рекордсменом із споживання електроенергії. Крім того, Китай – основний виробник золота в світі і власник найбільших золотовалютних резервів (3,3 трлн. дол. США).

Отже, враховуючи те, що співвідношення між нагромадженням і споживанням значною мірою впливає на темпи зростання виробництва, рівень споживання населення й ефективність суспільного відтворення, можна зробити висновок, що порушення збалансованості пропорції «інвестиційний фонд – фонд нагромадження – фонд споживання» (див. рис.1) на користь особистого споживання у розвинутих країнах стало чинником, який обмежив їхні можливості у забезпеченні подальшого сталого економічного розвитку, а збільшення обсягів інвестицій за обмеженого особистого споживання у країнах з ринками, що формуються, посилив їхню несприйнятливість до проявів глобальної кризи [10, с.77].

Рис. 1. Бажана пропорційність, яка дає можливість уникнути несприятливих проявів глобальної кризи

На думку А. Гальчинського, витоки кризи слід шукати у пропорціях, які характеризують сформовану в останні десятиліття структуру грошей та співвідношення повноцінних і неповноцінних грошей (квазігрошей) [9].

Приватний капітал завжди чутливо реагує на загрози економічної та політичної стабільності, і коли такі загрози реально виникають, засобом свого збереження він обирає різноманітні зарубіжні вкладення. Втеча капіталу обумовлює втрати не тільки певної країни, а також є чинником, який дестабілізує фінансові системи інших країн. Зокрема, вплив «гарячих грошей» може мати інфляційні наслідки, призвести до зростання курсових і кредитних ризиків у країні, в яку вони спрямовуються, та стати причиною порушення рівноваги й економічної стабільності у світі (приклад – Україна).

Одним із напрямів ринкової трансформації економік країн колишнього соцтабору у 90-х роках ХХ ст. була прискорена лібералізація валютно-фінансових відносин, яка в умовах нерозвинутості інфраструктури фінансових ринків і відсутності необхідної законодавчої бази створила сприятливі умови для нелегального виводу значних обсягів капіталу до розвинутих країн. Локальні фінансові кризи, що відбулися у цей період в Азії та Латинській Америці, також супроводжувалися напливом «гарячих грошей» на фінансові ринки розвинутих країн. Тому ще до початку світової фінансової кризи обсяги «гарячих грошей» і короткострокові капітали, які мають високий ступінь мобільності та практично не реалізуються в реальній економіці, вже на порядок перевищували фінансову міцність центральних банків і національних урядів. Зростання фінансових і політичних ризиків у країнах з ринками, що формуються, обумовило також зміну спрямованості прямих інвестицій розвинутих країн, пріоритетним реципієнтом яких стає корпоративний сектор інших розвинутих країн [10, с.77].

Існує думка, що до 2025 року азіатський глобалізм як система стане сильнішим, ніж євроатлантичний глобалізм, і цілковито пануватиме в «незахідній» частині світу. Глобальна американізація наражатиметься на дедалі більший опір. На цьому тлі відносно посилиться європейський глобалізм Євросоюзу. Поєднання сил євроатлантичного (американського), азіатського та європейського глобалізму сприятиме загальному посиленню системи глобалізму і перетворенню його в нову суспільно-політичну формацію. Процес глобалізації стане безупинним, а його наслідки (як позитивні, так і негативні) – незворотними.

Згідно з таким сценарієм, глобалізація доведе загальносвітову консолідацію вже у 2050–2080 рр. до рівня, що передбачає форсовану, силову глобалізацію зі створенням глобальних наддержавних органів під керівництвом авангардних «глобальних» країн і, перш за все на це місце претендуватиме США. Зауважимо, що США, вимагаючи «свободи глобального ринкового простору», самі не поспішають глобалізуватися, займаючи за рівнем глобальної залежності та глобалізації своєї економіки одне з останніх місць у світі з показником лише у 10–12% [1, с.7-10].

Посилення економічної глобалізації, на думку «глобалізаторів», неминуче приведе до політичної глобалізації, яка обов'язково спричинить створення «світового уряду», метою якого буде «будівництво нової глобальної світової структури», тобто глобальної держави для глобалізаторів. Недаремно європейські теоретики контрглобалізму виступають проти силовій глобалізації і вважають, що саме національні стратегії і політики, а не «невидима рука глобального ринку» визначатиме економічний розвиток світу. Тож така транзитивна держава, як Україна, повинна якнайшвидше виробити Національну стратегію до 2025–2040 рр. і Національну стратегію сталого розвитку з пріоритетною метою європейської інтеграції.

Більшість сучасних дослідників вважають, що силовий глобалізм є суто проектом США. Навіть американські вчені-економісти і бізнесмени, зокрема Дж.Сорос, визнають його «фундаменталізмом вільного глобального ринку». За

допомогою глобалізації Сполучені Штати намагаються здійснити «революційне захоплення» всієї світової економіки. Будь-яка інша економічна цивілізація, окрім системи глобалізму, ними відкидається. Лише 10 країн, що розвиваються, зуміли інтегруватися в глобалізований ринок ХХІ ст. Серед них немає ні Росії, ні України, ні інших країн Східної Європи. Про це нам варто замислитися. Наведемо ще такі приклади наслідків глобалізації для глобалізаторів: 81% прямих інвестицій капіталів припадає на північні країни високого життєвого рівня: США, Великобританію, Німеччину, Канаду. А якщо країна, що розвивається, пересте гарантувати надприбутки глобальному інвестиційному капіталу, то його втеча звідти забезпечується одним натисненням кнопки комп'ютера.

А тому теорія глобалістики і майбутня політична економія глобалізму як нового суспільно-політичного ладу повинні виходити із необхідності поєднання існуючої влади ТНК із пріоритетною владою національних держав, які можливо, й об'єднані в різноманітні союзи.

О. Білорус у своїх дослідженнях вказує, що можновладці України повинні зрозуміти, що майбутнє країн лежить, перш за все, на шляху їх конкурентоспроможної технологічної та управлінської інтеграції до сильних глобальних структур на кшталт Європейського Союзу. Тож насамперед потрібно розв'язати проблему міжнародної конкурентоспроможності економіки України та її державного і корпоративного менеджменту. При цьому не можна забувати, що у ХХІ ст. легітимність будь-якої економічної системи вимірюватиметься рівнем і якістю життя трудящих громадян, а не мільярдними статками купки олігархів. Ми переконані, що Україна зможе ефективно приєднатися до майбутньої інтеграційної глобальної системи, яка створюється навколо ЄС. У цьому, зокрема, об'єктивно зацікавлені такі провідні європейські країни, як Великобританія, Франція, Німеччина, Італія, де рівень безробіття досяг 10–12%. Без України політична й економічна система Європи не є глобально конкурентоспроможною. Особливо, якщо взяти до уваги, що небезпеки зляканої глобалізації, за моделлю США, не обмежуються лише економічними загрозами. На тлі зростання населення в США на Заході, узятому в цілому, відбувається вимирання країн – там вирують демографічна криза і процес депопуляції. Вже сьогодні незахідний світ чисельніший, ніж західний у п'ять разів, а у 2050 р. ця цифра збільшиться до 10 разів. Населення Заходу зменшується не тільки у відносних, а й у абсолютних показниках. При цьому Захід старіє, а Схід молодіє. Резервів у Заході і Європи немає, адже населення Росії і України також зменшується. Якщо у 2000 р. населення Великої Європи, включаючи Східну, становило 728 млн. осіб, то у 2050 р. воно зменшиться до 556 млн., тобто на 172 млн. осіб. А за наявними прогнозами, в РФ до 2050 року за межами Уралу не залишиться навіть 1 млн. етнічних росіян [1, с.13-14].

Імперський глобалізм як США, так і Азії призведе до вибухонебезпечної нерівності. Вже нині співвідношення між рівнем життя 20% багатих і 20% бідних у світі становить 1:75. Критичним може виявитися рівень 1:100, за яким неминуче станеться глобальний соціальний вибух. І це не фантастика, а соціальна глобалістика. Як ми вже зазначали, у 2050 р. ВВП Китаю

перевершуватиме ВВП США на 75–80%. Центр політичної та економічної сили переміститься до Азії. У 2025 р. Азія вироблятиме 45–50% світового ВВП. Економічне лідерство Азії неминуче. Прогнози показують, що у 2050 р. частка Азії на чолі з Піднебесною у світовій економіці сягатиме 57–60%. Але яким буде азіатський глобалізм?

На Заході Китаю може протистояти Європейський Союз разом зі США, але за умови, що ЄС успішно реалізує глобальні стратегії, які у нього вже назріли. Зараз Євросоюз має майже однакові сили зі світовим гегемоном, тобто США, у торговій і валютній сферах. Глобальна стратегія ЄС полягає в тому, щоб трансформувати однополюсний світ США у складнішу та прийнятнішу структуру. Євросоюз ще повинен проявити себе у сфері економіки і глобальної безпеки. Але глобальна стратегія Євросоюзу різко відрізняється від американської, оскільки не вимагає для себе гегемонії над світом. Європа більше не вважає себе Центром світу. Вона хоче бути центром людського розвитку і прогресу.

Інтеграція через конкурентоспроможний розвиток – ось стратегічне гасло для України. Проблема міжнародної конкурентоспроможності України в глобальному світі може бути вирішена лише через інтелектуалізацію соціально-економічного розвитку. Незважаючи на кризові явища перехідного етапу державотворення, ставши на шлях модернізації і демократичної солідаризації суспільства, Україна зможе забезпечити свій прискорений, якісний розвиток навіть у найжорсткіших умовах глобалізму. Модернізація економіки України, а саме реального сектора потребує значних як економічних, так і адміністративних зусиль (див. рис. 2).

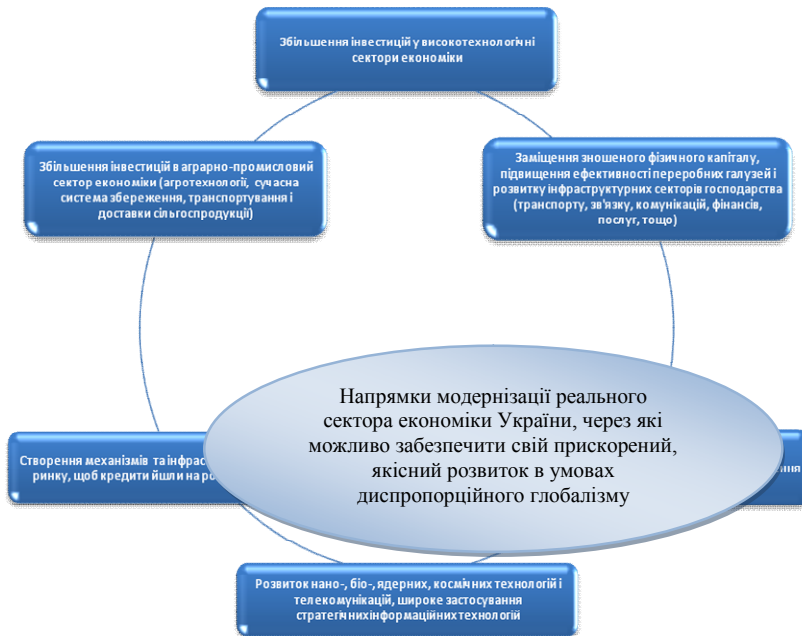

Рис. 2. Економічні та адміністративні механізми подолання диспропорційного розвитку економіки України в умовах глобалізму

Як ми бачимо, країні необхідні великі кошти, в тому числі й іноземний капітал, але не для того, щоб його «проїсти» і зрівнятись в боргах та зовнішній залежності з найменш розвинутими країнами світу. Іноземні кредити необхідні насамперед для запуску економічного відтворення, виробництва конкурентоспроможних продуктів, які б створювали нову додану вартість в українській економіці, сприяли наповненню бюджету, створення нових робочих місць та підвищення якості життя населення. Звідси ми можемо зробити висновок, що державі необхідно створити такі механізми і таку інфраструктуру фінансового ринку, щоб кредити йшли на розвиток економіки, а не на її руйнування, як це робиться сьогодні.

Так, розмір корпоративного боргу невпинно зростає, саме таку думку висловив директор Інституту трансформації суспільства Олег Соскін у ефірі «Ера-FM»: «Загальний корпоративний і державний зовнішній борг України ми маємо станом на 1 квітня 126,9 мільярдів доларів. За нашими оцінками, на сьогодні загальний зовнішній борг України досяг 130 мільярдів доларів. Це річний валовий внутрішній продукт. Цей борг щорічно треба обслуговувати мінімум під 12% річних. Це означає, що всі громадяни України повинні на рік віддати за економічну та монетарну політику нашого керівництва порядку 15 мільярдів доларів для обслуговування основного тіла боргу. А якщо брати валовий внутрішній та гарантований борг, то він наблизився до 62 мільярдів доларів» [11].

Та проблема полягає не тільки в розмірах запозичень та обслуговування цього боргу, а в їхньому використанні, адже кошти, які надходили в Україну, в основному йшли на споживчий ринок, стимулюючи таким чином імпорт товарів. Відносно високий відсоток і низька рентабельність створювали зворотний ефект: корпорації і банки позичали за кордоном, але ж вкладати з рентабельністю в 20% в Україні можна тільки в рамках самої фінансової системи. Тому зовнішній приватний борг країни наростає, а структура економіки і виробничі сектори продовжують руйнуватися і деградувати, втрачаючи позиції навіть на внутрішньому ринку. Таким чином, створилася залежність від зовнішнього кредиту при порушенні механізмів внутрішнього капіталоутворення. Відрив фінансового сектора від виробничих секторів був спровокований внутрішніми інститутами і підігрівався ззовні. Він відображає структурні диспропорції світової економічної глобалізованої системи, відсутність дієвих обмежень і управління фінансовою системою, надмірністю фінансових інструментів і некерованість фінансових потоків [1, с. 21].

Отже, процес глобалізації став логічним продовженням світових господарських зрушень, що відбувались на зламі століть, і характеризується, насамперед, змінами в динаміці світової економічної системи. На зламі тисячоліть економічний розвиток в цілому, а також господарське життя окремих країн і регіонів суттєво модифікувались, зазнаючи впливу нових факторів і чинників – виникнення нових виробничих, транспортних та комунікаційних технологій, небачених у минулому форм організації й управління (укрупнені міжнародні корпорації) з одночасним загостренням конкуренції. Виник інтегрований

глобальний ринок як цілісність всепланетарного обсягу. Процес глобалізації надзвичайно прискорив темпи інновацій і виявив необхідність створення гнучких ринків праці, товарів, капіталу, зміну існуючих принципів регулювання та управління. З-під контролю виходять функції щодо національного регулювання своїх економік. Жорстка і глобальна конкуренція підриває ефективність моделей соціальної орієнтації, загострюється проблема пошуку «вільної ніші» в новій системі міжнародного поділу праці. Такі зміни чинять значний вплив на фінансову сферу, де масові і швидкі міжнародні переливи позичкового капіталу порушують рівновагу в цій сфері і породжують різноманітні кризові ситуації. Як правило, серйозні фінансові негаразди у тій чи іншій національній економіці досить швидко переміщуються («інфікують») на інші країни (дефолт Аргентини). Потужні ж банківські чи валютні катастрофи поширюються по всьому світу з небаченою швидкістю (яскравий приклад тому – Азійська криза 1997-1998 рр. та Російська 1998-1999 рр.). Нинішня фінансова криза 2008 року, розпочавшись в Сполучених Штатах банкрутством іпотечних банків, теж миттєво перетворилась на світову.

Диспропорції світового розвитку і, передусім, нерівномірність розвитку центру та периферії знайшли свій прояв у найбільш чутливій сфері – сфері кредиту та фінансів. Прискорена глобалізація світових економічних процесів, що бере початок з кінця 70-х – початку 80-х років ХХ. ст., супроводжується цілою низкою гострих фінансових потрясінь. В умовах зростаючої відкритості економік такого роду потрясіння та кризи наносять збитки навіть тим країнам, які безпосередньо не втягнені у даний процес. Порушення всієї системи економічних відносин стало закономірним результатом посилення таких диспропорцій у розвитку світового господарства, як: асинхронність розвитку та дедалі більший відрив фінансової сфери від реального сектора економіки; нестійкість співвідношення між нагромадженням і споживанням, зростання дисбалансів між обсягами заощаджень та інвестицій; зміна спрямованості та структури транскордонних потоків капіталу; тривала незбалансованість рахунків поточних і капітальних операцій.

Тому перед світовою спільнотою все гостріше постає проблема вдосконалення механізмів і методів колективного регулювання світогосподарських процесів – пошук принципово нової, наддержавної моделі регулювання глобальних економічних процесів. На сьогодні, існує декілька підходів щодо реформування та реструктуризації світового глобального економічного простору. Серед них два найбільш домінуючих. Перший базується на побудові центрально-периферійної моделі, яка передбачає федеративний розвиток світу. Другий в основу ставить лібералізаційні тенденції у валютно-фінансовій сфері. Формування комплексної моделі регулювання стане одним із основних завдань світового співтовариства (світової спільноти) в ХХІ столітті.

Для того ж, щоб Україна змогла використати можливості сучасної кризи для зміцнення своїх позицій у глобальному економічному та політичному просторі, необхідна широкомасштабна реструктуризація корпоративного сектору, яка має ґрунтуватися на поєднанні інноваційної діяльності корпорацій із загальною

промисловою політикою держави з урахуванням об'єктивності корекції вартості активів на світових і національних ринках, обмеженості прямого іноземного інвестування, зростання мобільності й непередбачуваності руху. Це потребує комплексних методологічних досліджень механізмів формування та потоків портфельних інвестицій, широкомасштабного порушення збалансованості міжнародної торгівлі, а також передбачення шляхів зближення фінансового та реального секторів економіки, реалізації програм макро- і мікро-реструктуризації вітчизняного корпоративного сектора у кризовому та посткризовому періодах розвитку світової економіки.

Список використаних джерел:

1. Білорус О. Політична економія глобалізму і проблеми структурної модернізації національної економіки. // Дослідження міжнародної економіки: Збірник наукових праць. – 2011. – Випуск 2 (67). – С.3-26.
2. Вдовичен А.А. Особливості диспропорційності національної економіки у контексті міжнародних порівнянь // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. – Чернівці: ЧТЕІ КНТЕУ, 2012. – Вип. I (45). Економічні науки. – С. 47-60 – 448с.
3. Геєць В. Макроекономічна оцінка грошово-кредитної та валютно-курсової політики України до і під час фінансової кризи // Економіка України.– 2009.– №2. – С. 5–23.
4. Кореспондент №6 (545) 15 февраля 2013 [www/ correspondent.net](http://www.correspondent.net)
5. Кондратчук К.С. Сутність і причини кризових проявів у світовій економічній системі // Світове господарство і міжнародні економічні відносини. – 2010. – №1(103). – С.57-63.
6. Кораблін С. Україна постіндустріальна // Дзеркало тижня.– 2010.– №4(784). – С. 7.
7. Мазур І.І. Причини фінансової кризи в умовах глобалізації [Електронний ресурс]. http://www.ekmair.ukma.kiev.ua/bitstream/123456789/1649/1/Sapachuk_Prychyny%20finansovoi%20krzyu.pdf.
8. Прогнозування зовнішньої стійкості економіки України. / Аналітична доповідь за ред. Я.А.Жаліла. – Київ. – 2013. – 30с.
9. Сколотяний Ю. Анатолій Гальчинський: «Досягнута стабілізація світової економіки не буде тривалою» // Дзеркало тижня.– 2009.– №34(762). – С. 7.
10. Солодовнік О.О. Диспропорції розвитку зовнішнього середовища корпоративного сектору економіки України. // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – №7 (109). – С. 73-80.
11. Соскін О. Зовнішній борг України виріс до 130 мільярдів – експерт [Електронний ресурс]. http://gazeta.ua/articles/business/_zovnishnij-borg-ukrajini-viris-do-130-milyardiv-ekspert/453940.
12. Столярчук Я.М. Асиметрія глобального розвитку: соціально-економічний вимір – автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук. // Київ. – 2009. – 37 с.
13. Структурні зміни та економічний розвиток України: монографія / [Геєць В.М., Шинкарук Л.В., Артьомова Т.І. та ін.]; за ред. д-ра екон. наук Л.В.Шинкарук; НАН України; Ін-т екон. та прогноз. – К., 2011. – 696с.

УДК 338

О.М.Верстяк, к.е.н.,

Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
м. Чернівці

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСВІДУ РЕГУЛЮВАННЯ ЦІН В ЄС

На сучасному етапі розвитку економіки підприємства не приділяють достатньої уваги теоретичним питанням і практичному досвіду формування цінової політики на кваліфікованому рівні. Як результат, припускаються суттєвих помилок у процесі ринкового ціноутворення.

На современном этапе развития экономики предприятия не уделяют достаточного внимания теоретическим вопросам и практическому опыту формирования ценовой политики на квалифицированном уровне. Как результат, допускают существенные ошибки в процессе рыночного ценообразования.